

REIKORT ILDIKÓ¹
**KOKAS KLÁRA ÖSSZMŰVÉSZETI RENDSZERÉNEK
KIALAKULÁSA**

Lektorálta: Dr. Bredács Alice Mária PhD²

Gyermekkoromban Keszthelyen megadatott az a kiváltság, hogy zeneiskolásként különböző alternatív zenepedagógiai módszerekkel találkozhattam, majd később – már zenepedagógusként – Kokas Klára első akkreditált tanfolyamán is részt vehettem. 2000-ben – Kokas beleegyezésével – belekóstolhattam, milyen pozitív eredményei vannak saját zeneiskolai csoportjaiban az aktív zenehallgatásnak. A továbbképzés után Kokas Klára felkért, hogy maradjak a tanfolyamain, tanítsak vele. Így megadatott, hogy az ő zenepedagógiai rendszeréről közvetlenül tőle tanulhattam. Az együtt töltött hosszú évek során első kézből kapott tanítói és emberi tapasztalatok nem csak életre szóló útravalót adtak, de további utamon a mai napig is vezetnek. Kutatásom tetemes részét is az ő zenepedagógiai rendszere képezi.

Kokas Klára a magyar zenepedagógia újtó pedagógusa, pszichológusa, aki kísérleteivel folyamatosan alakította ki, megalapozta a zene improvizatív mozgással fuzionált befogadását. Ez a rendszer minden ember számára elérhető. Alkalmazható sérült vagy beteg egyéneknél, egészséges embereknél, születéstől a halálig. Kokas Klára életútjának rövid áttekintése segítséget nyújt ahhoz, hogy megértsük, hogyan alakult ki zenepedagógiai rendszere.

Kokas Klára életútja

Kokas Klára 1929-ben Szanyban született. 1950-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola énektanár és karvezetés szakán végzett.

1961-ben Kodály Zoltán inspirálására bevezette a „mindennapos énekes foglalkozások”-at az akkor Hámán Kató nevét viselő óvodában és iskolában.

1 Reikort Ildikó zenetanár, mesterpedagógus, zeneterapeuta, évtizedek óta a zenetanítás új lehetőségeit kutatja és alkalmazza. A Kokas Klára Alapítvány Szakmai Kollégiumának alapító tagja. Doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola)

2 Dr. Bredács Alice Mária PhD (Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar, Zeneművészeti Intézet, Zenei Elméleti és Kórus Tanszék)

1965 és 1970 között az ELTE pedagógia-pszichológia szakos hallgatója, itt szerzett egyetemi doktorátust. Szombathelyen általános iskolában, majd a Tanítóképző Intézetben, később a Münnich Ferenc Nevelőotthonban tanított.

1970-ben Bostonban (Massachusetts állam), az első amerikai Kodály Musical Training Institute-ban tanított.

1973-tól a kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet docense. Európa, Amerika, Ausztrália számos intézményébe hívták meg vendégprofesszornak.

1981–1991 között gyermekcsoportokat vezetett különböző helyszíneken, mint a Váli utcai Általános Iskolában és a Budapesti Művelődési Központban.

1989-től az *Agape Zene-Életöröm Alapítvány* iskolateremtő vezetője volt. Könyveit több nyelven közreadták, filmjeivel, videofelvételeivel is sikereket aratott. 2010-ben, életének nyolcvanadik évében családja körében hunyt el Arlingtonban. (Egyesült Államok, Texas állam).

1999-ben akkreditáltatta első pedagógus tanfolyamát, aminek én is hallgatója voltam, majd 2001-től a pedagógus továbbképzéseken folytatódott közös munkánk. „*Kokas Klára családokkal*” című film készítésében is részt vállaltam.

Kokas Klára összművészeti rendszerének gyökerei

Kokas Klarával együttműködve végig az a kérdés foglalkoztatott, mi volt az a csíra, amiből szárba szökkent mesterem zenepedagógiai rendszere?

A zene iránti elkötelezettségét, a „zenefigyelmet”, az emberek iránti érzékenységét édesanyjától tanulta, ahogy vallomásában is olvashatjuk:

„Minket anyánk nevelt. Ő mindenre ráért. Baracklekvárra és krumplipürére és csibekeltetésre és praktikus ruhácskákra és esti mesére. Soha nem láttam fáradtnak, türelmetlennek. Zongorázni is ő tanított. Nagymosás napján is mellettem ült egy órát, minden áldott nap egy kerek órát. Nem zavarta meg telefon, vendég, beszélgető. Zongoráztunk. Tőle tanultam, hogy minden tevékenységemet komolyan vegyem, hogy odafigyeljek a tetteimre és az emberekre.”³

Kokas többször hivatkozik Kodály tanításaira, tanítványként átélte élményeire.

³ Kokas K., Lájerné V. Furka B. és Kocsis M. (szerk. 2007): Öröm, bűvös égi szikra. Multimédiás DVD-ROM tanításaimról. Joy, Bright Spark of Divinity, Multimedia DVD-ROM on my oeuvre. Kokas Klára magánkiadása, Budapest.

„Az óriási kisterem rengeteg széksorában ülhattünk, egyáltalán nem ellenőrizte, ki van ott és ki figyel. Akár keresztretjtvényt is fejthettek, akiket nem érdekelt a magyar népzene. A Tanár úr halkan beszélt, nem is emelvénnyről. A lehető legközelebbi ülésre ültem, ott kuporogtam és minden hangját beittam, a bőrömmel is. Nem arra emlékszem, amit tanított, hanem amit bennem keltett. Felkeltette a lelkem titkait, megéreztem őt, és érteni kezdtem magamat.”⁴

Kokas Klára tanítását az első pillanattól átította Kodály Zoltán hitvallása, az a holisztikus gondolkodás, amely nem csak a zene elemeinek tanításából áll, hanem a zene egész emberre gyakorolt hatását is figyelembe veszi.

„Eddig a görög nevelés érte el legjobban a test és lélek harmonikus kiművelését. Benne a zene központi helyet foglalt el. Mostanában nagy sikerrel próbálják világszerte utánozni a görög nevelés testi részét. De ha teljes embert akarunk, a lelki rész sem maradhat el, s abban a zene ma még meg se közelíti a görög világban volt jelentőségét.”⁵

Egy új korszak kezdete: Kokas Klára amerikai évei

Kokas 1970-től három éven át az első amerikai Kodály Intézet (Kodály Musical Training Institute, Boston) kutatási programjának résztvevője volt. Ezt az időszakot az *„Amerikában tanítottam”* című könyve foglalja össze, amelynek első kiadása 1978-ban jelent meg. Kokas gyümölcsöző időszakként tekint vissza amerikai éveire, ami a következő idézetből is kiderül: *„A Kodály Musical Training Institute, a Kodály Nevelési Intézet meghívására utaztam Amerikába. Az Intézet 1969 őszén, Wellesley-ben alakult, s az a törekvés hozta létre, hogy az amerikai zenepedagógusok eredeti forrásból, magyar tanárok segítségével sajátíthassák el Kodály zenei nevelési koncepcióját. (...) Az alapítók tervei szerint az Intézetben a fiatal zenészek zenei ismereteket, módszertant, népdalelemzést, sőt, magyar nyelvet is tanulnak...”⁶*

A könyv bemutatkozó részében az Egyesült Államokban töltött éveket a következőképpen foglalja össze Kokas Klára:

Amerikai munkámnak minden eredménye három szálra fűződött. Magyar folklórtelítettségem a néger népi játékok forrásaihoz vezetett; kutatói kíváncsiságom

⁴ Kokas K., Lájerné V. Furka B. és Kocsis M. (szerk. 2007): Öröm, bűvös égi szikra. Multimédiás DVD-ROM tanításaimról. Joy, Bright Spark of Divinity, Multimedia DVD-ROM on my oeuvre. Kokas Klára magánkiadása, Budapest.

⁵ Kodály, Z. (1964). *Visszatekintés* I. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok. Budapest: Zeneműkiadó Vállalat. 306.)

⁶ Kokas, K. (1978) *Amerikában tanítottam*. B.K.L. Kiadó, Szombathely. 10. o.

*Peter Wolff tanulmányán keresztül egy kitűnő pszichológuscsoport együttműködését hozta; a hátrányos helyzetben levő gyerekek iránti megkülönböztető szeretetem pedig olyan iskolába vitt, amelyben az elért eredményeikre az Intézetnek is nagy szüksége volt.”*⁷

Kokas küzdött az ismeretlennel, az amerikai iskolai rendszerrel, a Kodály koncepció afroamerikai gyerekek számára történő átadásával. Ahhoz, hogy jobban be tudjon illeszkedni az ottani iskolai rendszerbe, szakirodalmakból tájékozódott. Ebben az időszakban kevés magyar pedagógusnak és pszichológusnak adatott meg, hogy nyugati kiadványokat tanulmányozzon. Az akkoriban olvasott szakmai anyag mély hatást gyakorolt rá. Az „*Amerikában tanítottam*” című könyvében kis összefoglalókat írt minden általa olvasott írásról.

Elsőként a maori gyermekekkel foglalkozó reformpedagógus, Sylvia Ashton Warner tanítási módszerét idézi Kokas Klára: „*Sylvia Ashton Warner Tanító című könyvében az új-zélandi maori gyerekek nyílt osztályáról írt. Azokat a szavakat tanította meg nekik, amelyeket a gyerekek kértek. Kis cédulákra írt: félelem, gyűlölet, álm, oroszán, és a gyerekek az összegyűjtött papírcédulákon tanultak olvasni. Telefestették a falat. Színes papírszalagokkal táncoltak, szaladtak, egymás árnyékait rajzolták, verseket költöttek. Végül jobban olvastak, számoltak, mint azok, akik hagyományos, szigorú tanulással töltötték az iskolai órákat.*”⁸

Ashton-Warner organikus módszeréről szóló írás több szálon is párhuzamot von Kokas Klára zenepedagógiai rendszere és Ashton-Warner reformpedagógiája között.

Sylvia Ashton-Warner organikus módszere

Sylvia Ashton-Warner gyermekkora időszakában kedvelt tevékenységei közé tartozott a zongorázás, a képzőművészet és az írás. Később, amikor tanárként működött, férjével, aki szintén tanár volt, a maori gyermekekkel foglalkoztak, csecsemőkkel, és idősebbekkel egyaránt. *Tanár* című műve tette őt híressé. A könyvet az Egyesült Államokban adták ki, nem a hazájában Új-Zélandon. Az 1930-as években a reformpedagógia irányzatainak kibontakozásában ő is intenzív szerepet vállalt. A különböző kultúrák közti különbséget megértéssel fogadta, ez segíthetett Kokas Klárának is magyar

⁷ Kokas, K. (1978) *Amerikában tanítottam*. B.K.L. Kiadó, Szombathely. 11. o

⁸ Kokas, K. (1978) *Amerikában tanítottam*. B.K.L. Kiadó, Szombathely. 23. o

nemzetiségű tanárként az afroamerikai és az elit iskolák tanulói kultúraközi különbségeinek megértésében.

Silvia Ashton-Warner kialakított egy úgynevezett „organikus” módszert, a gyermekek kezébe adott mindenféle eszközt, amivel kifejezhetik magukat. Célja az volt, hogy a gyermekek a „belülről kifelé” irányuló út tartalmait felfedezzék.

Ashton-Warner szorgalmazta az általa megalapozott „organikus” módszert, miszerint a gyermekek belső világának a kibontakozását támogatta, elvetette az előítéletet, áthidalta a kultúrák közötti különbséget a gyermekek személyiségének elfogadásával. Ez a hitvallás Kokas zenepedagógiai rendszerének alapját is képezi.

„A vezetőnek tehát folyamatosan azon kell fáradoznia, hogy önmaga is képviselje azt, amit közössége minden egyes tagjával elérni szeretne: a személyes fejlődés igényét és mások alkotó személyiségének tiszteletét. A csoporttagok empátia-beleérzése hat az együttes minden tagjának alkotó megnyilatkozásaira. Ilyen együttesben tudnak csak folyamatosan felépülni azok az egészséges, harmonikus, integrált gyermeki személyiségek, akik önmegvalósításuk részeként tudnak és akarnak egymásra figyelni, egymást gyarapítani, segíteni és óvni.”⁷ (Ashton-Warner, S. 1963:53)

Míg Sylvia Ashton-Warner a szavak játékaival, képzőművészeti alkotásokkal és a természet közeli alkotásokkal segített tanítványainak utat találni önmagukhoz, addig Kokas Klára a zenét választotta útravalóként. Kokas is számtalanszor választotta a zene befogadásához a természet közegét, amit ő maga is szinte szakrális térként élt meg.

Ashton-Warner meghatározta a tanár szükséges attitűdjét: *„A tanárnak ott kell lennie, a gyermeki térben, kizárólag azzal a céllal, hogy rávilágítson arra, hogy a gyermek saját erőforrásaira támaszkodjon, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy türelemmel és bölcsességgel kell rendelkeznie, hallgasson, figyeljen és várjon, amíg a gyermek egyéni "gondolatmenete" nyilvánvalóvá nem válik. (...).”⁹*

Kokas Klára is ugyanezzel az attitűddel fordult tanítványai felé, bizalommal teli keretét biztosították csoportjaiban, ami a zenei mozgás-alkotásokhoz elengedhetetlen. A résztvevők lelkük legbelső, tudattalan tartalmait hívja elő a zene.

„De ezek a tudattalan erők határozzák meg az érdeklődésének intenzitását, és a tanulás összehasonlíthatatlanul könnyebbé válik, ha ilyen dinamikus alapokra épül – valójában a személyiség kibontakozó mintázatának részévé válik, mint elkerülhetetlenül, a szerző szavaival élve, "mint a fizika törvénye".¹⁰

Ashton-Warner író is volt, több novelláját kiadták. Kokas Klárát szépíróként is számon tartják. A gyermekekkel együtt átélt élményeket rendkívül szemléletesen és választékosan önti szavakba. Olvasva Ashton-Warner írását, amelyben a tanítványaival való személyes tapasztalatait foglalja össze, meglehetősen összezsengenek a két pedagógus-író szófordulatai, az élmények hasonlósága.

Kokas akkor olvasta Ashton-Warner *„Tanár”* című könyvét, amikor nehézségei támadtak az afroamerikai és elit amerikai gyermekek kultúrájának áthidalásában. Szoros párhuzamot vélek felfedezni Ashton-Warner és Kokas Klára pedagógiai szemléletében, a gyermekekhez való viszonyában és az írások nyelvezetében. Érezhetően nagy hatást gyakorolt Kokasra az új-zélandi reformpedagógus szemlélete és hitvallása.

Sybill Marshall ábrázolási módjainak hatása Kokas Klárára

Kokas következőképpen ír Sybill Marshall könyvéről: „Elragadott Sybill Marshall *„Nevelési kísérlet”* című könyve. Az angol tanítónő leírta, miként jutott el falusi tanítványaival a hagyományosan merev, sablonos ábrázolási formáktól egy képzőművészet-központú, alkotó iskolai programig. Gyermekekrajzok, festmények illusztrálják a különböző képességű tanulók fejlődését.”¹¹

Kokas Magyarországra érkezése után alkalmanként kipróbálta az aktív zenehallgatás óráin a képzőművészeti alkotások készítését a gyermekcsoportjaiban, ezzel létrehozta a művészeti területek közötti átjárhatóságot. A képzőművészeti alkotások sablonjaitól való eltéréshez Sybill Marshall által alkalmazott megközelítés is bátorságot adhatott Kokas Klárának, így a zenehallgatással összekapcsolt képzőművészeti tevékenység Kokas zenepedagógiai rendszerének választható területévé vált.

10 Ashton-Warner, S. (1963). *Teacher*. Simon and Schuster, New York. Published by Arvind Ghanshyam Patkar, First Published by Arvind Gupta, Reprinted by Manovikas Prakashan in 2013. 13. o.

11 Kokas, K. (1978) *Amerikában tanítottam*. B.K.L. Kiadó, Szombathely. 23. o.

Silbermann kritikai gondolkodása az amerikai hagyományos oktatásról

Silbermann könyve, melyet Kokas fontosnak tartott ahhoz, hogy különböző kultúrák pedagógiáját megismerje. Erről így ír az amerikai éveit összefoglaló soraiban:

*„Charles Silbermann „Válság az oktatásban” címmel írta nagyhatású könyvét, amelyben a hagyományos oktatási formák megváltoztatását sürgette. Alapelveket foglalt össze, amelyek számos amerikai iskola életébe hoztak rövid idő alatt előnyös változásokat.”*¹²

Silbermann a művészeti nevelés háttérbe szorulásáról, illetve a matematikai és nyelvi kompetenciák fejlesztésének kiemeléséről fogalmazza meg kritikáját:

*„Silberman helyesen érvel az értelem és az érzelem hamis kettőssége ellen, amely az oktatási célok és politikák megfogalmazásában oly elterjedt. Ez a téves szétválasztás a művészetek szerencsétlen háttérbe szorulásához vezetett, valamint a tananyag indokolatlan hangsúlyozásához a gyermekek gondolkodásának és viselkedésének rovására. Hiányzott a gyermek valódi céljainak figyelembevétele, miután elfelejtette, hogy a tananyagot a túlzott ellenőrzés, az automatikus előléptetés, a faji szegregáció és a merev képességcsoportosítás kellemetlen és szerencsétlen dolgokra tanítja a gyerekeket.”*¹¹

Silberman úgy vélte, iskolák nem fejlesztik a tanulóknak az önfegyelmet és az önbecsülést. A gyerekeknek kompetensnek kell érezniük magukat, ha értékes embereknek akarják magukat tekinteni. A továbbiakban figyelmeztetett, hogy a krónikus iskolai kudarcok megnehezítik az önfegyelm kialakulását, és a kudarcok gyakran viselkedési problémákat okoznak az osztályteremben. Elméletei összefüggésbe hozták John Holt elméleteivel.

John Holt mire inspirálta Kokas Klárát?

„Holt hatása nyomán kezdtem figyelni, miképp adják vissza a gyerekek a nekik betáplált tananyagot pusztán friss és befogadóképes emlékezetük segítségével, anélkül, hogy tartalmát megértették, vagy feldolgozták volna.”

¹² Kokas, K. (1978) Amerikában tanítottam. B.K.L. Kiadó, Szombathely. 23. o.

¹¹ Silbermann, C. (1970). *Crisis In The Classroom. The Remaking of American Education.* Random House, 1970.

Holt kereste azt a módot, hogy lehetne a különböző mérési eszközök (osztályzások és tesztek) helyett olyan inspiráló környezetet kialakítani a tanulók számára, ami magára a cselekedetre összpontosít, az önbecsülés fejlődését biztosítja. Az egyik legfontosabb, és első ráismerésem Kokas tanítási közül ugyanezek a szempontok voltak, mondhatni alapelvek, amelyekre a tanulmányaink során külön figyelmet szenteltünk.

Az amerikai iskolák fontos felelőssége a humánus közösség létrehozása és e légkör fenntartása. Silberman szerint „...*kölcsönös tiszteletet kell tanúsítani a diákok és a tanárok között. Nemcsak a diáknak kell elismernie a tanár emberi tulajdonságait, hanem a tanároknak is fel kell ismerniük a diákok egyéni tulajdonságait és jogait is. Ahogy a mondás tartja - 'A gyerekek is emberek', és úgy is kell kezelni őket: intelligens egyénekként, akik képesek a felelősségre, a szabadságra a határokon belül, és emberi érzelmekkel.*”¹³

Magyarországra visszatérve

Magyarországon 1974-től Kecskeméten a Kodály Intézet docenseként dolgozott 1989-es nyugdíjba vonulásáig. (Az Intézet a mai napig külföldieknek oktatja a Kodály-koncepciót.)

Kokas Klára a Kodály Intézetben

Az itt töltött éveiről zenepedagógiai asszisztensét kérdeztem, aki 1981 és 1991 között dolgozott Kokas Klarával.

Interjú Hufnagl Katalinnal

Hufnagl Katalin tíz évig volt Kokas Klára pedagógiai asszisztense. Először a Kodály Intézetben, majd a budapesti gyermekcsoportok foglalkozásain, de a „Duende” című film forgatásán és utómunkálataiban is részt vállalt. Interjúalanyom és Kokas között nagyon szoros kötelék alakult ki. A szakmai beszámolón túl olyan személyes vonatkozásokról is képet kaptam, amelyek megerősítettek abban, hogy Kokas zenepedagógiai rendszere folyamatosan alakuló, nyitott rendszer.

Hufnagl Katalinnal való beszélgetés megerősített abban, hogy Kokas Klára zenepedagógiai rendszerére ne úgy tekintsünk, mint egy nehezen megvalósítható, extra körülményeket kívánó pedagógiai irányzatra, amelynek kompetencia igényei csak kevés ember számára adóttak. Kokas Klára rendszere a kreativitásáról, az ötletgazdagságáról és megvalósításukról szól.

¹³ Silberman, C. (1970). *Crisis In The Classroom*. The Remaking of American Education. Random House, 1970.

Hufnagl Katalin megjegyzése Kokas Kláráról: „Kokas Klára gyermekcsoportjainak dokumentálását elengedhetetlennek tartotta. Ez úgy zajlott, hogy miközben a zenét kapcsolgattam, volt egy kis diktafon, amire szinte suttogva rámondtam a csoportban történeteket. Ehhez nagyon kellett ismernem Klára gondolkodását, azt, hogy melyik pillanatban mit tart fontosnak, hiszen a gyerekek egy időben többen is mozogtak a zenére, ez gyorsan zajlott, és én mindig csak egy gyereket tudtam rásuttogni a diktafonra. Nem volt egyszerű feladat. Abban a házban, ahol Kokas Klára élt, lakott egy hivatásos gépiró nő, aki a magnószalagokról leírta az óramondásokat. Nem lehetett könnyű dolga a táncok zajai, a zeneszó és Klára instrukcióiból kihámozni az én suttogásomat. Ebből született aztán a „Zöld könyv” is.”¹⁴

Tapasztalatok gyűjteménye a gyermekcsoportokban

„A zene felemeli a kezeimet” Kokas Klára következő könyve, címmel jelent meg, amely Kokas tanítási tapasztalatait foglalja össze. Ez a kötet azokba a gyermekcsoport-munkafolyamatokba enged bepillantani, amelyhez interjúalanyom óramondásait egy gépirónő papírra vetette.

Tapasztalatok gyűjteménye a gyermekcsoportokban

„A zene felemeli a kezeimet” Kokas Klára következő könyve, címmel jelent meg, amely Kokas tanítási tapasztalatait foglalja össze. Ez a kötet azokba a gyermekcsoport-munkafolyamatokba enged bepillantani, amelyhez interjúalanyom óramondásait egy gépirónő papírra vetette.

Kokas a csoportokat különböző fantázia nevekkal díszítette: Rezedák, Mimózák, Szekfűk, Harangvirágok, Teljes Szekfűk elnevezések alatt találjuk meg az 1977-1989-ig tartó időszakot. Kutatásom egy részét azok az interjúk képezik, amelyek azokkal a gyerekekkel készülnek, akik ebben az időszakban jártak Kokas Klára csoportjaiba.

A 49 éves férfi, aki két éves kora óta járt testvéreivel a Kokas-csoportba, először a Váli utcai általános iskola tornaterme biztosította a helyet, majd a 11. kerületi Budapesti Művelődési Központba került a csoport. Tomi ösztönös, felszabadult mozdulataival elkápráztatta Kokas Klárát. Emlékei szerint elutaztak egy szombathelyi stúdióba, ahol felvették a gyerekek táncait. Akkor ők már több éve

¹⁴ Hufnagl Katalinnal több héten át beszélgettem, melynek során több olyan adatra bukkantam, amely a „Duende” című film elemzésének fontos adalékaként is szolgál. Az interjú időszaka 2021 októberétől december közepéig tartott. interjú alanyom ebben az idézetben Kokas Klára: A zene felemeli a kezeimet című könyvére utal.

jártak erre a foglalkozásra, nem zavarta őket az akkoriban használt méretes kamera. Élményei későbbi munkájára is kihattak, ugyanis B.T. segítő szakemberként a Kokas-elemeket beépítette és alkalmazza praxisában.

Interjú alanyom kiegészítette és pontosította Tomi narrációját: *„A Váli utcai iskola volt az első helyszín, ahol a Winkler Márta adta a termet, aki nyitott volt minden újdonságra, ami a poroszos neveléstől eltért, de nem alakult ki jó kapcsolat a két reformpedagógus között, így szétváltak útjaik. Közben a 'Fekete-fehér, igen-nem', televíziós játékban a budapesti XI. kerületiek győztek, ezzel elnyertek egy óvodát, amit a Magyar Televízió fel is épített. A csoportfoglalkozások egy darabig ott folytatódtak, majd a Budapesti Művelődési Központba kerültek át, ami ugyancsak a XI. kerületben van.”*¹⁵

Kokas Klára akkreditált továbbképzése

1998-ban Kokas elindította az első akkreditált pedagógus továbbképzését, aminek hallgatója voltam. A tanfolyam második évében, 1999-ben magam is nekikezdttem a Kalász Művészeti Iskolában gyermekcsoportok tanításába Kokas zenepedagógiai rendszerére alapozva a szolfézs óra keretein belül. A Kokas-órák később bekerültek az iskola pedagógiai programjába, így az országban először valósult meg Kokas zenepedagógiai rendszerének alkalmazása intézményi keretek között.

Kokas Klára haláláig (2010) megadatott, hogy vele együtt dolgozhattam a tanfolyamain. Halála után a félbemaradt tanfolyamának folytatása rám hárult, amit egy tanítványommal közösen fejeztünk be.

2011-ben Deszpot Gabriella megfogalmazta a Kokas-kódexet¹⁶, melyben Kokas idézetei szolgálnak a zenepedagógiai rendszer útmutatójaként. Kokas nem védte le „módszerét”, ahogy fogalmaz „...és mégsem hiszek véglegesen semmiféle módszertanban. Csak a gyerekekben. Felfedező úton járok Gyerekországban, ösvényeimet mindenütt váratlan újdonságok jelzik. A zene-mesterség felcsillanó érdekességei olyanok, mintha kavicsokat válogatnánk a vizek partjainál: soha nem egyformák. A faágon kibújó levelek sem egyformák. És nincs két egyforma pipitér a pipitérekkel borított mezőn. Sohasem hagytam fel a gyerekek tanításával, felsőoktatásban való tanárságom évtizedei alatt sem. Csak a

¹⁵ Hufnagl Katalinnal készített interjú részlete. 2021 októberétől decemberéig. Az ő óramondásai alapján készültek Kokas Klára „A zene felemeli a kezeimet” című könyv gyermekfoglalkozásairól szóló fejezetek.

¹⁶ file:///C:/Users/tan%C3%A1r/Desktop/KOKAS%20EZAZ/KOKAS-KODEX_vegl.pdf

legfrissebb tapasztalataimnak hiszek, de a legfrissebbet is újból kipróbálom holnap. [...] 17

Kokas Klára zenepedagógiai rendszerének változatos elnevezései

Az elnevezések változatos megjelenése - melyeket cikkekben, felhívásokban, dolgozatokban lehet olvasni - tükrözi Kokas zenepedagógiai rendszerének nyitottságát.

- dinamikus énekzene-tanulás modell
- Kokas-pedagógia (Kokas Klára Alapítvány)
- Kokas-módszer (gyakorta használt kifejezés) 18
- Kokas-filozófia
- Kokas komplex esztétikai nevelési módszere
- Kokas globális zenebefogadási módszere
- Kokas komplex esztétikai nevelés
- Kokas komplex művészeti nevelési program

Kokas Klára zenebefogadási módját a fenti idézetre alapozva, és a hosszú, együtt töltött tanítási tapasztalatok és hosszú beszélgetések alapján, tudatosan nevezem dolgozatomban zenepedagógiai rendszernek. Indokomat alátámasztó néhány fontos szempont:

Kokas nem védte le módszerét, nem alkotott tudatos módszertani útmutatót, a csoportok az „itt és most” -ban határozták meg a folyamat irányát, Nyitottsága révén máshol bevált eszközöket és elemeket épített be a tanításba.

A ReikArt pedagógiai rendszer kialakulása

Hosszú évek tanítási tapasztalatai vezettek oda, hogy a magam tapasztalatait is összefoglaljam, és megalkossak egy olyan nyitott rendszert, amely könnyen adaptálható, és rugalmasan alakítható különböző tantárgyak közötti átjárhatósághoz.

17 Kokas, K (2000): Gyerekekkel Kodály nyomában. In: Kokas, K. – Lájerné, V. – Furka, B – Kocsis, M. (2007, szerk.): Öröm, bűvös égi szikra. Multimédiás DVD-ROM tanításaimról. dr. Kokas Klára magánkiadása, Budapest. Gyűjtemény, Írásaim fejezet.

18 Deszpot, G. (2006): *Zenei átváltozás*. Kokas Klára komplex művészeti programja, mint pedagógia és terápia. Parlando zenepedagógiai folyóirat, 2006/2. szám.

A ReikArt zenepedagógiai rendszert 2019-ben akkreditálták. A Kalász Művészeti Iskola Pedagógiai Programjának része lett.

A két zenepedagógiai rendszer közötti eltérést és az azonosságokat hosszú lenne ebben a dolgozatban részletezni. Kokas Klára zenepedagógiai rendszeréből kevés elemet vettem át. A legtöbb a pedagógiai gyakorlatom során kipróbált és ma is alkalmazott olyan rész, amely a művészetek közötti átjárhatóságot biztosítja, illetve a zeneterápiás tapasztalataim eredményein alapul.

40 éve tartó tanításom centrumában a személyiség komplex nevelése, és olyan szociális képességek fejlesztése áll, amely Kokas Klára zenepedagógiai rendszerének is alapját képezi, de minden reformpedagógus feladata.

Bibliográfia

Elsődleges források:

1. Kodály, Z. (1964): *Visszatekintés* I. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok. Budapest: Zeneműkiadó Vállalat. 306.)
2. Kokas, K. (1978): Amerikában tanítottam. B.K. L. Kiadó, Szombathely.
3. Kokas Klára (1992): A zene felemeli a kezeimet. Akadémiai Kiadó, Budapest
4. Kokas, K. (1998): *Öröm, bűvös égi szikra*. Kokas Klára magánkiadása (a belső borítón jelzett Akkord Zenei Kiadó helyett), Budapest.
5. Kokas, K., Lájerné, V., Furka, B., Kocsis, M. (2007, szerk.): *Öröm, bűvös égi szikra. Multimédiás DVD-ROM tanításaimról*. dr. Kokas Klára magánkiadása, Budapest. *Személyes c.* fejezet.

Másodlagos források:

1. Ashton-Warner, S. (1963): Teacher. Simon and Schuster, New York. Published by Arvind Ghanshyam Patkar, First Published by Arvind Gupta, Reprinted by Manovikas Prakashan in 2013.
2. Silbermann, C. (1970): *Crisis In The Classroom*. The Remaking of American Education. Random House, 1970.
3. Costley C., K. (2009): *Charles Silberman's „Crisis in the Classroom, The Remaking of American Education”*: A Critical Analysis, Kevin C. Arkansas Tech University 1310 North El Paso Avenue Crabaugh Building Room 204 Russellville, AR 72801-3263, Publication Date: 3/01/09.

4. dr. Deszpot, G. (2006): *Zenei átváltozás*. Kokas Klára komplex művészeti programja, mint pedagógia és terápia. *Parlando Zenepedagógiai Folyóirat*, 2006. 2. szám.
5. Deszpot, G. (2014): *Zeneöröm az iskolában*. A Kokas-módszer lehetőségei a zenepedagógiában és általában a képességfejlesztésben *TANÍTÓ* 52. évf:(2014/4) pp. 25-27
6. Deszpot, G. – Farnadi, T. – Buda, S. (2021): *Dinamikus énekzene-tanulás*. Tanári módszertani segédlet. Támogatott Kutatócsoportok Irodája, Budapest.
7. Holt, J. (1967): *Children Learn*. Pitman Publishing Co. New York.
8. Holt, J. (1964).: *How Children Fail*. Pitman Publishing Co. New York.
9. Marshall, S. (1968): *An Experiment in Education*. Cambridge University Press.